

Voorbericht René Vandevoir

FdV (N.B. uitgesproken als Vandevoor, zoals de 'oi' in de Noord-Brabantse plaatsen Oirschot, Oisterwijk, Goirle.)

René Vandevoir (1892 -1966) was een vurig bewonderaar van Emile Verhaeren (1855-1916), een Vlaams dichter, schrijver en kunstcriticus die in het Frans publiceerde. Naast een glansrijke carrière in de Franse magistratuur legde Vandevoir een veelzijdige verzameling aan rond de Vlaamse schrijver en dichter. Toen hij zijn levenseinde voelde naderen, legateerde hij in 1965 zijn kostbaar 'Ensemble Emile Verhaeren' aan het Museum Plantin-Moretus.

De verzameling bestaat uit:

- 48 handschriften,
- 836 boekdelen (waaronder 514 werken van Emile Verhaeren),
- 18 bundels correspondentie,
- 7 bundels diverse archivalia,
- 105 tekeningen, prenten en schilderijen,
- 6 sculpturen en medailles en
- 36 diverse souvenirs met betrekking tot Emile Verhaeren, waaronder een bundel foto's.

Veel boeken in deze verzameling werden in opdracht van René Vandevoir van banden voorzien door Franse boekbinders uit de 20ste eeuw. De collectie levert een rijk overzicht van het niveau dat door de Franse boekbindkunst in de vorige eeuw werd bereikt.

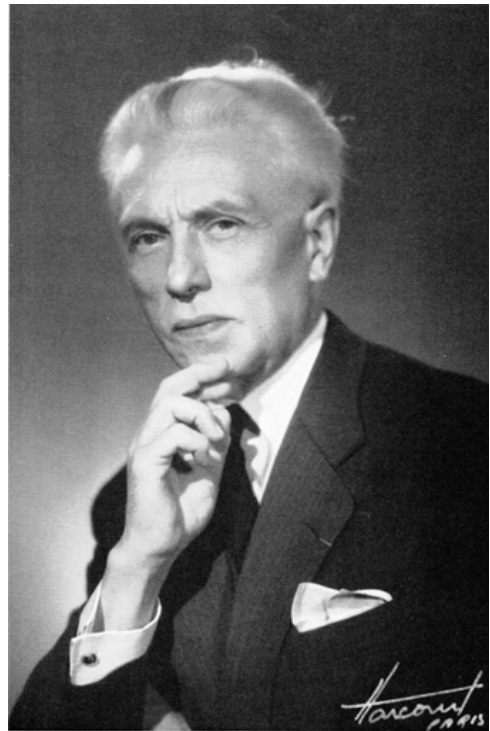
Voor de opening van het Salon Emile Verhaeren werd een mooie rijk geïllustreerde brochure uitgegeven in het Nederlands en in het Frans met diverse bijdragen:

- Ten geleide, door burgemeester Lode Craeybeckx;
- In memoriam René Vandevoir, door Alfred Potier, raadsheer bij de Raad van State te Parijs, vriend en testamentair van Vandevoir;
- Levensschets van René Vandevoir (hier ontbreekt de naam van de schrijver: de assistent – een na laagste rang in het museum – Raymond De Belser);
- Korte schets [van het Ensemble Verhaeren], door René Vandevoir.

Voor de productie van de brochures had Raymond De Belser veel werk verricht hij vertaalde o.a. de bijdragen van Alfred Potier en René Vandevoir uit het Frans, en schreef de Levensschets

Levensschets van René Vandevoir

René Vandevoir werd geboren te Condé op 28 mei 1892. Zijn rechtenstudies voltooide hij aan de Universiteit van Parijs. Als licentiaat in de rechten liet hij zich in 1913 inschrijven bij de Balie van Douai. Nadat hij zijn doctoraat in de rechten had verworven, ging hij over naar de magistratuur. Op 13 juli 1924 werd hij benoemd tot plaatsvervangend rechter bij de rechtbank van Douai, op 12 juni 1927 tot rechter derde klas te Arras, op 23 juni 1932 tot rechter tweede klas eveneens te Arras, op 26 september 1936 tot rechter eerste klas te Valenciennes, en op 25 maart 1944 tot ondervoorzitter van de rechtbank van Valenciennes. Op 16 september 1957 volgde zijn aanstelling tot Kamervoorzitter bij het Hof van Beroep te Douai. Op 9 april 1962 werd hem toegestaan, zijn rechten op pensioen te doen gelden en de titel Erevoorzitter te voeren.

René Vandevoir (1892-1966)

Hij was ridder in het Legioen van Eer, officier van het Openbaar Onderwijs en officier in de Belgische Kroonorde.

Reeds in zijn prille jeugd was René Vandevoy een vurig bewonderaar van Emile Verhaeren. Op 10-jarige leeftijd ging hij al ter 'bedevaart' naar Le Caillou-qui-bique en maakte hij er opvallend mooie foto's. Op zijn achttiende jaar kwam hij in het bezit van zijn eerste Verhaeren-document. Zes jaar later begon hij op systematische wijze met het aanleggen van de verzameling, die hij later zo bescheiden zijn 'Ensemble Verhaeren' zou noemen.

René Vandevoy was geen 'passief' verzamelaar. Met de nauwgezetheid van de magistraat en de hartstocht van de mysticus wijdde hij zich aan de studie van alles wat met het leven en het werk van Emile Verhaeren te maken had. In 1937 publiceerde hij die prachtige verzameling van 219 brieven die de dichter en zijn trouwe levensgezellin, Marthe Verhaeren, elkaar schreven. Op 16 september 1957 hield hij, ter gelegenheid van de plechtige heropeningszitting van het Hof van Beroep, een hooggestemde rede, *Sur la route exaltante de Verhaeren*, die door haar lyrisch karakter zijn gevoelsverbondenheid reveleert met de door hem bewonderde en nagevolgde meester.

Als Erevoorzitter kon hij zich uiteindelijk met hart en ziel wijden aan de samenstelling van de gedetailleerde, beschrijvende catalogus van alle schatten die hij in zijn 'Ensemble Verhaeren' had bijeengebracht: een niet te onderschatten taak. Hij had hieraan zo goed als de laatste hand gelegd, toen de dood hem op 26 juli 1966 in zijn woning te Saint-Amand-les-Eaux overviel. Het omvangrijke werk – de enige sleutel die ons toegang kan verschaffen tot de schatkamer van het 'Salon Emile Verhaeren' – zal binnenkort in het licht worden gegeven door de zorgen van de testamentuitvoerders; het zal de waardige bekroning vormen van het leven en werk van wijlen René Vandevoy. *)

NN (R. De Belser)

*) In 1987 verscheen bij het Museum Plantin-Moretus te Antwerpen de uitgebreide catalogus (661 p.): *Le salon Émile Verhaeren: donation du président René Vandevoy au Musée Plantin-Moretus à Anvers = Het salon Emile Verhaeren: schenking voorzitter René Vandevoy aan het Museum Plantin-Moretus te Antwerpen*, René Vandevoy / Francine de Nave.

Emile Verhaeren aan zijn werktafel

Martha Verhaeren

Naschrift

De brochure *Salon Emile Verhaeren* is geïllustreerd met foto's, handschriften en schilderijen. Een prent uit het gelegateerd ensemble – afgebeeld op pag. 19 van de brochure – intrigeerde me bijzonder, omdat ik aanvankelijk het verband met Verhaeren niet kon duiden. Het betreft de prent van James Ensor, 'Les cuisiniers dangereux' (1896). Met behulp van Wikipedia en dankzij verschillende beschrijvingen op internet van het schilderij met dezelfde titel, dat zich bevindt in een privéverzameling te Antwerpen is het verband duidelijk geworden.¹

Op de pastelkrijttekening portretteert Ensor de juristen Edmond Picard en Octave Maus als twee gevaarlijke koks in de keuken van hun restaurant.

De advocaat Octave Maus (1856-1919) was mecenas, criticus en schrijver over kunst. Hij had in 1893 toen de kunstenaarsgroep 'Les XX' ter ziele ging 'La Libre Esthétique' opgericht.

Edmond Picard (1836-1924) (een eminente jurist en auteur van heftige antisemitische publicaties) was ook een mecenas in de kunstenaarsgroep.

Beiden juristen zaten in de redactie van en publiceerden in *L'Art moderne*, het tijdschrift waarin ook Emile Verhaeren publiceerde (zie wardruyslinck.nl/andre-goezu/).

Maus was kennelijk geen vriend van Ensor; hij serveert op een schotel het gerecht 'Art Ensor': het hoofd van Ensor gearneerd met vis, kruiden en vruchten.

De andere kok, Edmond Picard, bakt in de pan op het fornuis het hoofd van Guillaume Vogels.

De laatste was met James Ensor, Théo van Rysselberghe, Fernand Khnopff en anderen in 1883 betrokken bij de oprichting van de kunstenaarsgroep 'Les XX', maar raakte na 1887 met Ensor geïsoleerd binnen de avant-garde.

De hoofden van andere leden van 'La Libre Esthétique' liggen klaar als ingrediënten voor de gevaarlijke koks:

James Ensor, *Les Cuisiniers dangereux*, pasteltekening, 1896, (afm. 248x342 mm / 405x486 mm incl. lijst)

Op een plank boven het fornuis liggen de hoofden van de schilders Georges Lemmen en Théo van Rijsselberghe. Schilderes Anna Boch is voorgesteld als een kip die aan het plafond hangt. Rechtsonder liggen beeldhouwer Charles van der Stappen vermomd als big naast beeldend kunstenaar Henry de Groux als krab.ⁱⁱ

In de kamer achter de keuken is de tafel gedekt en wachten critici aan tafel op wat hun wordt voorgeschoteld. Drie critici (vlnr Edouard Fétis, Eugène Demolder en Camille Lemonnier) zitten er gemoedelijk bij. Maar de twee figuren rechts (Max Sulzberger en Emile Verhaeren met de grote rode snorⁱⁱⁱ) moeten er van kotsen. Op de achtergrond loopt de schilder, dichter én kunstcriticus Théo Hannon woedend met grote stappen de trap op naar ‘kamertje 100’.

FdV

James Ensor, ‘Les cuisiniers dangereux’, 1896, olieverf op hout, 38 × 46 cm

ⁱ Bron: onder andere cjsm.be/topstukken/topstuk?id=189, dbnl.org/ en jamesensor.vlaamsekunstcollectie.be/nl/bronnen/webpublicaties/james-ensor-en-de-oude-meesters.

ⁱⁱ Veel van deze kunstenaars hadden contact met Emile Verhaeren en hebben hem geportretteerd. Zo zit in het Ensemble Verhaeren onder meer een portret dat Georges Lemmen heeft geschilderd, een getekend portret en een aquarel van Théo Van Rysselberghe (die prijkt op de omslag van de brochure) en een buste van de beeldhouwer Charles van der Stappen. In *Erinnerungen an Emile Verhaeren* schreef Stefan Zweig over zijn ontmoeting met Emile Verhaeren in Van der Stappens atelier.

ⁱⁱⁱ Behalve de connecties van Verhaeren met deze kunstenaars was ook het portret van Emile Verhaeren de reden dat Vandevoir deze pasteltekening had opgenomen in zijn ‘Ensemble Verhaeren’.